

Επιμέλειο:
Αννα Ατσαλάκη, Εφέτης ΔΔ
Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης, Δρ Νομ. Πρόεδρος Εφετών ΔΔ

ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

- Ερμηνευτικά σχόλια - Νομολογία
- Διαγράμματα ■ Υποδείγματα

Μανόλης Βελεγράκης, Δικηγόρος, ΔΝ
Νικόλαος Ζιώμας, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου
Μαντώ Καλλιγέρου, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Πολιτικής Δικονομίας
Ηλίας Κουβαράς, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΔΝ
Γεώργιος Κουκούτσης, Δικηγόρος, Υπ ΔΝ
Ευάγγελος Κρομμύδας, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου
Ανδρέας Παπαπετρόπουλος, Δικηγόρος, ΔΝ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

- Ερμηνευτικά σχόλια - Νομολογία
- Διαγράμματα ■ Υποδείγματα

Αστική Ευθύνη του Δημοσίου
Ερμηνευτικά σχόλια - Νομολογία, Διαγράμματα, Υποδείγματα
Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης - Αννα Ατσαλάκη (επημ.)

ISBN 978-960-562-456-9

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτοσία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε πλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επισπημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Γιάννης Μαμαλούκος
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Χρυσούλα Ζια
Παραγωγή: NB Production AM100915M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

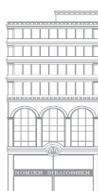
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομιχάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ.: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Επιμέλεια:

Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης
Δρ Νομ., Πρόεδρος Εφετών ΔΔ ε.τ.

Άννα Ατσαλάκη
Εφέτης ΔΔ

ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

- Ερμηνευτικά σχόλια - Νομολογία
- Διαγράμματα ■ Υποδείγματα

Συνεργάτες έργου:

Μανόλης Βελεγράκης, Δικηγόρος, ΔΝ
Νικόλαος Ζιώμας, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου
Διαμάντα Καλλιγέρου, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Πολιτικής Δικονομίας
Ηλίας Κουβαράς, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΔΝ
Γεώργιος Κουκούτσης, Δικηγόρος, Υπ. ΔΝ
Ευάγγελος Κρομμύδας, Πρωτοδίκης ΔΔ, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου
Ανδρέας Παπαπετρόπουλος, Δικηγόρος, ΔΝ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Civil liability of public authorities
Comments - Case law, Diagrams, Samples of legal documents
N. Soilentakis - A. Atsalaki (eds)

ISBN 978-960-562-456-9

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

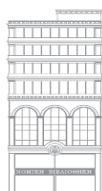

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

EFQM
Committed to excellence

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η αστική ευθύνη του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ένεκα παρανόμων πράξεων των οργάνων τους θεμελιώνεται κατά το ισχύον δίκαιο στα άρθρα 105-106 ΕισΝΑΚ.

Οι αναφυόμενες διαφορές εκδικάζονταν μέχρι το 1985 από τα πολιτικά δικαστήρια. Το 1977 σημειώθηκε το πρώτο ρήγμα, όταν με τον νόμο 702/1977 (άρθ. 7 παρ. 5) υπόχθισαν στην αρμοδιότητα του διοικητικού τριμελούς πρωτοδικείου οι αγωγές αποζημιώσεως των άρθ. 105-106 ΕισΝΑΚ επί διαφορών από την κοινωνική ασφάλιση, παράλληλα με εκείνο της προσφυγής. Με τον νόμο 1406/1983, οι διαφορές από την αστική ευθύνη του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ υπόχθισαν στην αποκλειστική δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων.

Η συμβολή της νομολογίας στην εξειδίκευση των περιπτώσεων που επιτάσσουν τη λειτουργία της αποζημιωτικής ευθύνης, ως μηχανισμού της διορθωτικής δικαιούσης, είναι καθοριστική. Τα διοικητικά δικαστήρια κατά τα πρώτα έτη της νέας αρμοδιότητάς τους βασίσθηκαν στην πλουσιότατη νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων. Ήδη, τα διοικητικά δικαστήρια, που συμπληρώνουν οσονούπω σαράντα χρόνια θεραπείας της αστικής ευθύνης του Δημοσίου, δημιούργησαν τη δική τους πλούσια νομολογία. Αυτή η νομολογία, με τις εν πολλοίς παγιωμένες λύσεις, κατεβλήθη προσπάθεια να προσφερθεί συνοπτικά στον νομικό κόσμο.

Το παρόν έργο αποτελείται από τρεις ενότητες. Στην πρώτη «ερμηνευτικά σχόλια-νομολογία» περιλαμβάνονται συνοπτικά και περιεκτικά το σύνολο της παγιωμένης νομολογίας των διοικητικών δικαστηρίων από το 1985 επί των προαναφερομένων διαφορών, καθώς και οι νεότερες τάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένου και του Συμβουλίου Επικρατείας ως αναιρετικού, εν όψει του συνεχώς μεταβαλλόμενου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος.

Τη συλλογή της νομολογίας ανέλαβαν και έφεραν εις πέρας οι νέοι πρωτοδίκες Δ.Δ. κ.κ. *Νικόλαος Ζιώμας*, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου, *Διαμάντα Καλλιγέρου* ΜΔΕ Πολιτικής Δικονομίας, *Ηλίας Κουβαράς* Δρ Νομ., *Ευάγγελος Κρομμύδας*, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου, ενώ τη συλλογή και επεξεργασία των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου ανέλαβε η εφέτης Δ.Δ. κ. *Άννα Ατσαλάκη*, η οποία μαζί με τον κ. *Νικόλαο Σοϊλεντάκη*, πρόεδρο εφετών ε.τ. Δρ Νομ. είχαν την επιμέλεια του τόμου αυτού. Στη δεύτερη ενότητα περιλαμβάνονται τα σχετικά «διαιράμματα της ύλης» με την παρουσίαση κάθε κεφαλαίου, ζητήματος ή ενότητας χωριστά, τα οποία αποβλέπουν στη διευκόλυνση του αναγνώστη. Τη σύνταξη και επιμέλεια των διαιραμμάτων είχε ο κ. *Γεώργιος Κουκούτσης*, δικηγόρος, Υπ ΔΝ. Στην τρίτη ενότητα περιλαμβάνονται «υποδείγματα», τα οποία σκοπούν στην πληρέστερη πρακτική προσέγγιση του εξαιρετικά εκτεταμένου θέματος της αστικής ευθύνης του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ. Τα σχετικά υποδείγματα συνέταξαν οι δικηγόροι ΔΝ κ.κ. *Ανδρέας Παπαπετρόπουλος* (υποδείγματα 1-2) και *Μανόλης Βελεγράκης* (υποδείγματα 3-5). Οι επιμελητές εκφράζουν θερμές ευχαριστίες προς όλους τους προαναφερθέντες συνεργάτες για την καθοριστική συμβολή τους στην ολοκλήρωση του έργου αυτού. Όμοιες ευχαριστίες οφείλονται προς τον ευφήμως γνωστό εκδοτικό οίκο «Νομική Βιβλιοθήκη», που είχε την πρωτοβουλία εκδόσεως του ανά χείρας τόμου και ειδικότερα προς την κ. *Λίλα Καρατζά* για την εμπιστοσύνη της καθώς και στον κ. *Απόστολο Παπαθωμά*, ο οποίος ανέλαβε την εκδοτική επιμέλεια του έργου, για την καθοδήγηση, την μεγάλη υπομονή και επιμονή του.

Το έργο απευθύνεται προς τους νομικούς της πράξεως, ευελπιστώντας ότι θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο αναζήτησης, πρακτικό, εύχροστο, πλήρες –κατά το δυνατόν– και επικαιροποιημένο. Η συλλογή της νομολογίας είναι χρήσιμη διότι αποτυπώνει την πράξη, το «πώς πραττόμενα δίκαια» του Αριστοτέλους. Όμως, όπως έχει σημειώσει ο αείμνηστος ακαδημαϊκός Γεώργιος Μητσόπουλος, «πράξις ἀνευ θεωρίας είναι τυφλή, καὶ θεωρία ἀνευ πράξεως ἀχρηστός». Άλλωστε, η θεωρία προηγείται και έπειτα η νομολογία. Ελπίζουμε ότι ο έχων ανά χείρας τον τόμο δεν θα περιορισθεί στην ανάγνωσή του, αλλά θα προσφύγει και στη θεωρία, διότι μόνον ο συνεχής διάλογος θεωρίας και νομολογίας συντελεί στην πληρέστερη παροχή δικαστικής προστασίας.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2015

Οι επιμελητές

Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης Δρ Νομ. Άννα Ατσαλάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α' ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ - ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

I. ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ	3
1. Συνταγματική θεμελίωση της αστικής ευθύνης του Δημοσίου	3
2. Θεμελίωση στο νόμο	3
 II. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ	5
1. Θετικές προϋποθέσεις	5
A. Διοικητική πράξη	5
A.1. Γενικά	5
A.2. Παράνομη ευνοϊκή διοικητική πράξη	6
A.3. Ανάκληση διοικητικών πράξεων	10
A.4. Κυβερνητικές πράξεις	11
B. Παράλειψη	13
B.1. Γενικά	13
B.2. Παράλειψη υλικών ενεργειών	21
B.2.1. Παραλείψεις επί οδικών - αυτοκινητικών ατυχημάτων	26
B.3. Παράλειψη νομοθέτησης	28
B.3.1. Παραλείψεις νομοθέτησης που δεν συνιστούν παρανομία ..	30
Γ. Υλική ενέργεια	32
Δ. Όργανο Δημοσίου ή ΝΠΔΔ.	33
Δ.1. Όργανο Δημοσίου	33
Δ.2. Όργανο ΝΠΔΔ.	36
Δ.3. Όργανα εκτελεστικής εξουσίας	41
Δ.4. Όργανα νομοθετικής εξουσίας (Βλ. ανωτ. Β.3)	43
Δ.5. Όργανα δικαστικής εξουσίας	44
Ε. Παρανομία	48
Ε.1. Γενικά	48
Ε.2. Ειδικότερες περιπτώσεις παρανομίας	56

<i>E.2.1. Αεροπορικά δυστυχήματα</i>	56
<i>E.2.2. Αναγκαστική απαλλοτρίωση.</i>	58
<i>E.2.3. Δημόσια έργα - Ευθύνη αναδόχου - κυρίου του έργου</i>	59
<i>E.2.4. Διοικητικές συμβάσεις - Ευθύνη εκ των διαπραγματεύσεων</i>	61
<i>E.2.5. Διορισμοί - Απολύσεις - Πειθαρχική δίωξη.</i>	64
<i>E.2.6. Ιατρικά σφάλματα</i>	67
<i>E.2.6.1. Ιατρικά σφάλματα οργάνων των ενόπλων δυνάμεων</i>	77
<i>E.2.7. Περιβάλλον</i>	80
<i>E.2.8. Προσβολή προσωπικότητας</i>	83
<i>E.2.9. Πρόωρη λήξη θητείας - Παράνομη αποστρατεία</i>	87
<i>E.2.10. Αστική ευθύνη από παραβίαση της υποχρέωσης συμμόρφωσης προς δικαστική απόφαση</i>	89
<i>E.2.10.1. Περιεχόμενο</i>	89
<i>E.2.10.2. Δικαιοδοσία</i>	90
<i>E.2.10.3. Δέσμευση από το δεδικασμένο ακυρωτικής απόφασης</i>	90
<i>E.2.10.4. Υπαλληλικές διαφορές.</i>	90
<i>E.2.10.5. Αιτιώδης σύνδεσμος</i>	91
<i>E.2.10.6. Διακριτική ευχέρεια</i>	91
<i>E.2.10.7. Τυπικές πλημμέλειες</i>	92
<i>E.2.10.8. Έκταση αποκαθιστάμενης ζημίας</i>	92
<i>E.2.10.9. Παράλληλος προσπορισμός ωφέλειας</i>	92
<i>ΣΤ. Η παράνομη δραστηριότητα να αναπτύσσεται στο πλαίσιο άσκησης δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στο αρμόδιο όργανο</i>	93
<i>Z. Αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παρανομίας και της ζημίας</i>	97
2. Μη στοιχειοθέτηση αστικής ευθύνης	101
3. Η παραγραφή ως αρνητική προϋπόθεση	108
A. Γενικά	108
A.1. Νομοθετικό πλαίσιο	108
B. Παραγραφή αξίωσης κατά του Δημοσίου λόγω αστικής ευθύνης	109
B.1. Διάρκεια	109
B.2. Έναρξη παραγραφής	110
B.3. Διακοπή.	112
B.4. Αναστολή	114

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Γ. Παραγραφή αξίωσης κατά ΝΠΔΔ λόγω αστικής ευθύνης αυτού</i>	114
Γ.1. Γενικές διατάξεις (άρθρο 48 ΝΔ 496/1974)	114
Γ.1.1. Διάρκεια	114
Γ.1.2. Έναρξη παραγραφής	115
Γ.1.3. Διακοπή παραγραφής	115
Γ.1.4. Αναστολή παραγραφής	115
Γ.2. Ειδικές κατηγορίες ΝΠΔΔ	116
Γ.2.1. Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης	116
Γ.2.2. ΟΤΑ	119
Γ.2.3. <i>IKA-ETAM και ETEAM</i>	119
4. Λόγοι άρσης της παρανομίας	120
A. Θέσπιση του παραβιαζόμενου κανόνα δικαίου αποκλειστικά χάριν του γενικού συμφέροντος	120
B. Ανωτέρα βία	124
B.1. Γενικά	124
5. Ζημία	129
A. Περιουσιακή βλάβη	129
A.1. Γενικά	129
A.2. Παρούσα ζημία	130
A.3. Μελλοντική ζημία	130
A.4. Διαφυγόν κέρδος	132
B. Βλάβη σώματος και υγείας	133
Γ. Ηθική βλάβη	135
Γ.1. Αρχή της αναλογικότητας	135
Γ.2. Ηθική βλάβη νομικών προσώπων	136
Γ.3. Κριτήρια επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης	137
Γ.3.1. Ψυχική οδύνη	137
Γ.3.2. Λοιπά κριτήρια	138
6. Αποζημίωση	140
A. Ευθύνη εις ολόκληρον	140
B. Πλήρης	141
Γ. Συμψηφισμός κέρδους και ζημίας	143
Δ. Συντρέχον πταίσμα	145

7. Αστική ευθύνη του Δημοσίου λόγω παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης	148
A. Δικονομικά	148
B. Προϋποθέσεις θεμελίωσης της αστικής ευθύνης	148
B.1. Η απονομή στους ιδιώτες δικαιώματος από τον παραβιαζόμενο κανόνα του δικαίου της Ένωσης	149
B.2. Η κατάφωρη παραβίαση του κανόνα της Ένωσης από οποιαδήποτε κρατική αρχή	151
B.3. Η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας	155
Γ. Η έκταση της προσήκουσας αποκατάστασης	156
 III. ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	157
1. Δικαιοδοσία	157
A. Εισαγωγή	157
B. Οριοθέτηση της δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων	157
B.1. Έναντι των πολιτικών δικαστηρίων	157
B.1.1. Καθ' ύλη	157
B.1.1.1. Η διάκριση διοικητικών διαφορών και διαφορών ιδιωτικού δικαίου	157
B.1.1.2. Η κατ' εξαίρεση εκδίκαση διοικητικών διαφορών ουσίας από τα πολιτικά δικαστήρια	168
B.1.2. Κατά χρόνο	169
B.2. Έναντι του Ελεγκτικού Συνεδρίου	171
B.3. Έναντι του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος	174
Γ. Συνέπειες της έλλειψης δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων	175
Γ.1. Δικαιοδοσία πολιτικών δικαστηρίων - Απόρριψη	175
Γ.2. Δικαιοδοσία ΕλΣυν - Παραπομπή	175
Γ.3. Παραπομπή στο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντ.	175
2. Αρμοδιότητα	175
A. Καθ' ύλην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων	175
A.1. Σε πρώτο βαθμό	175
A.2. Σε δεύτερο βαθμό	176

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>B. Κατά τόπον αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων</i>	176
B.1. Γενικά.....	176
B.2. Διαφορές περί αποδοχών	176
<i>3. Η αγωγή ενώπιον του διοικητικού πρωτοδικείου.</i>	177
A. Διάκριση από λοιπά ένδικα βοηθήματα	177
A.1. Η αγωγή αποζημίωσης ως ανεξάρτητο και αυτοτελές ένδικο βοήθημα έναντι της προσφυγής και της αίτησης ακύρωσης	177
A.1.1. <i>Ο κανόνας της αυτοτέλειας της αγωγής.</i>	177
A.1.1.1. Το ζήτημα.....	177
A.1.1.2. Η λύση του Ν 1868/1989	177
A.1.1.3. Η ρύθμιση του ΚΔΔ	178
A.1.1.4. Η αγωγή αποζημίωσης δεν είναι παράλληλη προσφυγή	178
A.1.2. <i>Οι εξαιρέσεις</i>	178
A.1.2.1. Φορολογικού περιεχομένου αξιώσεις	179
A.1.2.2. Αξιώσεις απορρέουσες από σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου	181
A.1.2.3. Αξιώσεις που γεννώνται κατά τη διαδικασία που προηγείται της σύναψης συμβάσεων του Ν 3886/2010.....	182
A.1.3. <i>Η δυνατότητα αντικειμενικής σώρευσης και συνεκδίκασης</i> ..	182
A.1.3.1. Γενικά.....	182
A.1.3.2. Ερμηνεία εισαγωγικού δικογράφου	183
A.1.3.3. Αυτοτέλεια των σωρευόμενων ενδίκων βοηθημάτων	183
A.1.3.4. Ευχέρεια συνεκδίκασης	183
A.1.3.5. Αγωγή αποζημίωσης και αίτηση ακύρωσης.....	183
A.2. Η αγωγή αποζημίωσης και τα υπόλοιπα είδη αγωγών στη διοικητική δίκη	183
A.2.1. <i>Η ευθεία αγωγή</i>	184
A.2.1.1. Η διάκριση.....	184
A.2.1.2. Η σημασία της διάκρισης	187
A.2.2. <i>Η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού</i>	188
A.2.2.1. Η διάκριση.....	188
A.2.2.2. Επιβονθητική φύση	188
A.2.2.3. Άκυρη σύμβαση.....	188

<i>B. Το δικόγραφο της αγωγής αποζημίωσης</i>	189
<i>B.1. Το αίτημα της αγωγής - Η αναγνωριστική και η καταψηφιστική αγωγή αποζημίωσης</i>	189
<i>B.1.1. Γενικά</i>	189
<i>B.1.2. Η μεταβολή του αιτήματος</i>	189
<i>B.2. Το ορισμένο του δικογράφου</i>	190
<i>B.2.1. Γενικά</i>	190
<i>B.2.2. Τα επιμέρους απαιτούμενα στοιχεία του δικογράφου</i>	190
<i>B.2.3. Μη απαιτούμενα στοιχεία.</i>	191
<i>B.3. Αγωγή με επικουρική βάση</i>	192
<i>B.3.1. Γενικά</i>	192
<i>B.3.2. Η επικουρική βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού</i>	192
<i>B.3.3. Η έκταση της επικουρικής άσκησης</i>	192
<i>B.4. Αγωγή υπό αίρεση</i>	192
<i>B.4.1. Γενικά</i>	192
<i>B.4.2. Επέλευση ζημίας - ειδικής διαδοχής</i>	192
<i>B.4.3. Αγωγή κατά περισσοτέρων.</i>	193
<i>B.5. Η παρεμπίπτουσα αγωγή</i>	193
<i>B.5.1. Γενικά</i>	193
<i>B.5.2. Συμπληρωματική παροχή.</i>	193
<i>B.5.3. Ανάλογη εφαρμογή διατάξεων περί παρέμβασης</i>	193
<i>Γ. Δικαστικό ένσημο.</i>	194
<i>Γ.1. Γενικά</i>	194
<i>Γ.2. Προσφυγή με καταψηφιστικό αίτημα</i>	194
<i>Δ. Άσκηση της αγωγής αποζημίωσης</i>	194
<i>Δ.1. Τρόπος άσκησης της αγωγής.</i>	194
<i>Δ.1.1. Γενικά</i>	194
<i>Δ.2. Συνέπειες άσκησης της αγωγής.</i>	195
<i>Δ.2.1. Οι δικονομικού δικαίου έννομες συνέπειες</i>	195
<i>Δ.2.1.1. Γενικά.</i>	195
<i>Δ.2.1.2. Εκκρεμοδικία</i>	195
<i>Δ.2.2. Οι ουσιαστικού δικαίου έννομες συνέπειες</i>	195
<i>Δ.2.2.1. Γενικά.</i>	195
<i>Δ.2.2.2. Παραγραφή</i>	195
<i>Δ.2.2.3. Τοκοφορία</i>	196

Δ.2.3. Η άσκηση δεύτερης αγωγής	197
Δ.2.3.1. Γενικά	197
Δ.2.3.2. Εκκρεμοδικία - Δεδικασμένο.	197
Δ.2.3.3. Απόρριψη καταψηφιστικής αγωγής - Άσκηση ίδιας αγωγής με αναγνωριστικό αίτημα	198
Δ.2.3.4. Διαφοροποίηση ως προς την ιστορική αιτία	198
Δ.2.3.5. Διαφοροποίηση ως προς το ποσό	198
Δ.2.3.6. Συμπληρωματική χρηματική ικανοποίηση με νέα αγωγή	198
Δ.2.3.7. Δικαιστήριο ίδιας δικαιοδοσίας - Ταυτότητα ενδίκου βοηθήματος	199
Δ.2.3.8. Τελεσίδικη απόρριψη πρώτης αγωγής για τυπικούς λόγους	199
Δ.2.3.9. Η δυνατότητα παραίτησης.	199
E. Διάδικοι	200
E.1. Ενεργητική νομιμοποίηση	200
E.1.1. Γενικά	200
E.1.2. Πλαγιαστική αγωγή	200
E.1.3. Αυτεπάγγελτος έλεγχος - Απόδειξη ιδιότητας	200
E.1.4. Γεγενημένη αξίωση	200
E.1.5. Ειδικός διάδοχος	201
E.1.6. Υποκατάσταση ασφαλιστή	201
E.1.7. Εκχώρηση απαίτησης	201
E.1.8. Εμμέσως ζημιωθέντες.	201
E.1.9. Αξιώσεις συζύγου και τέκνων θανόντος, όταν η οικογένεια δημιουργήθηκε μετά τη βλάβη της υγείας του .	202
E.1.10. Άσκηση αγωγής από ανήλικο - συνέχιση [επανάληψη] της δίκης σε περίπτωση θανάτου αυτού	202
E.1.11. Συμμετέχοντες σε δαπάνη νοσηλείας.	202
E.2. Παθητική νομιμοποίηση	203
E.2.1. Γενικά	203
E.2.2. Αυτεπάγγελτη έρευνα.	203

<i>E.2.3. Περιθώριο ερμηνείας του δικογράφου όσον αφορά το παθητικώς νομιμοποιούμενο πρόσωπο</i>	203
E.3. Ομοδικία	207
E.4. Παρέμβαση	208
E.4.1. Γενικά	208
E.4.2. Παρέμβαση ασφαλιστή που υποκαταστάθηκε στην απαίτηση μετά την άσκηση της αγωγής	209
ΣΤ. Απόδειξη	209
ΣΤ.1. Βάρος απόδειξης	209
ΣΤ.2. Πιθανολόγηση επί διαφυγόντος κέρδους και μελλοντικής θετικής ζημίας	209
ΣΤ.3. Αιτιολογημένη η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας που στηρίζεται στα αποδεικτικά μέσα	210
ΣΤ.4. Συμπλήρωση αποδείξεων - Ευχέρεια του δικαστηρίου	210
ΣΤ.5. Έγγραφα - Αποδεικτική δύναμη	211
ΣΤ.6. Έγγραφα - Τηλεομοιότυπα	212
ΣΤ.7. Πραγματογνωμοσύνη - Ευχέρεια του δικαστηρίου	212
ΣΤ.8. Πραγματογνωμοσύνη - Ειδικές γνώσεις επιστήμης	212
ΣΤ.9. Πραγματογνωμοσύνη - Διορισμός τεχνικού συμβούλου	213
ΣΤ.10. Μάρτυρες - Πρόταση διαδίκου	213
ΣΤ.11. Μαρτυρικές καταθέσεις στο πλαίσιο ποινικής δίκης - Δικαστικά τεκμήρια	213
ΣΤ.12. Πασίδιλα	214
Z. Πρόσθετοι λόγοι - Υπόμνημα	214
Z.1. Πρόσθετοι λόγοι	214
Z.1.1. Γενικά	214
Z.1.2. Ανεπίτρεπτο μεταβολής ιστορικής και νομικής βάσης	214
Z.1.3. Επικουρική βάση	214
Z.1.4. Ανεπίτρεπτο μεταβολής του αιτήματος	214
Z.2. Υπόμνημα	215
Z.2.1. Γενικά	215
Z.2.2. Ανεπίτρεπτο μεταβολής του αιτήματος	215
Z.2.3. Νέα αιτήματα	215
Z.2.4. Αοριστία	215
Z.2.5. Αυτοτελείς ισχυρισμοί εναγομένου	215

H. Έκταση εξουσίας	215
H.1. Γενικά - Απαγόρευση απόφανσης πέραν των αιτηθέντων.	215
H.2. Παρεμπίπτων έλεγχος διοικητικών πράξεων ή παραλείψεων.	216
H.3. Παρεμπίπτων έλεγχος πράξεων ή παραλείψεων προσβαλλόμενων με προσφυγή.	217
H.4. Παρεμπίπτων έλεγχος πράξεων ή παραλείψεων προσβαλλόμενων με αγωγή (αίτηση ακύρωσης)	217
H.5. Παρεμπίπτων έλεγχος πράξεων οργάνων της δικαστικής λειτουργίας.	217
H.6. Παρεμπίπτων έλεγχος ζητημάτων δικαιοδοσίας πολιτικών δικαστηρίων.	219
H.7. Εξουσία κατά τον προσδιορισμό της ζημίας και τον καθορισμό της αποζημίωσης	219
H.8. Εξουσία κατά τον προσδιορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης	219
H.9. Κήρυξη απόφασης προσωρινώς εκτελεστής.	220
Θ. Απόφαση	220
Θ.1. Οριστική - μη οριστική απόφαση	220
Θ.2. Εκτελεστός τίτλος	221
Θ.3. Δεδικασμένο.	221
Θ.3.1. Δεδικασμένο από αναγνωριστική απόφαση - Μεταγενέστερη καταψηφιστική αγωγή.	221
Θ.3.2. Δεδικασμένο - Πρόσθετη χρηματική ικανοποίηση λόγω απρόβλεπτης επιδείνωσης συνεπειών αδικοπραξίας	221
Θ.3.3. Δεδικασμένο - Αξίωση που αφορά διαφορετικό χρονικό διάστημα	222
4. Η έφεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου	222
A. Εισαγωγικά.	222
B. Παραδεκτό άσκησης έφεσης	222
B.1. Εκκλητό - Προσδιορισμός του αντικειμένου της διαφοράς.	222
B.2. Εκκλητό - αδιάφορο αν η υποκείμενη αιτία είναι περιοδική.	223
B.3. Εκκλητό - κρίσιμο το ποσό της κύριας απαίτησης.	223
B.4. Εκκλητό - αυτοτελή κεφάλαια	223
B.5. Προσβαλλόμενη οριστική απόφαση - πλείονες αυτοτελείς έννομες σχέσεις δίκης.	223
B.6. Ομοδικία εκκαλούντων.	224

B.7.	Απαράδεκτοι λόγοι που προτείνονται το πρώτον με την έφεση	224
B.8.	Απαράδεκτη η προβολή λόγων έφεσης με το υπόμνημα	224
B.9.	Σχέση έφεσης με ανακοπή ερημοδικίας	224
B.10.	Συνέπειες άσκησης	225
<i>Γ. Προθεσμία</i>	225
Γ.1.	Αναστολή - ανωτέρα βία	225
Γ.2.	Αναστολή - δικαστικές διακοπές	225
Γ.3.	Τριετής καταχρηστική προθεσμία	225
Γ.4.	Παρέκταση προθεσμίας	226
Γ.5.	Προγενέστερο καθεστώς	226
<i>Δ. Απόδειξη</i>	226
Δ.1.	Παραδεκτό προσκόμισης νέων αποδεικτικών μέσων	226
Δ.2.	Επίκληση οψιγενών αποδεικτικών μέσων	226
Δ.3.	Εφαρμογή του άρθρου 151 ΚΔΔ και στην κατ' εφέση δίκη	227
Δ.4.	Μαρτυρικές καταθέσεις κατ' άρθρο 185 του ΚΔΔ	227
<i>E. Έκταση εξουσίας</i>	227
E.1.	Προβολή λόγων - αυτεπάγγελτος έλεγχος	227
E.2.	Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα	228
E.3.	Μεταβολή της πραγματικής και νομικής βάσης με το υπόμνημα .	228
E.4.	Υποκατάσταση αιτιολογίας	228
E.5.	Προγενέστερο καθεστώς - έκταση ελέγχου	228
<i>ΣΤ. Απόφαση</i>	228
ΣΤ.1.	Εφαρμοστέο διαχρονικό δίκαιο	229
<i>Z. Αντέφεση</i>	229
Z.1.	Προϋπόθεση παραδεκτού της η προσβολή με έφεση του σχετικού κεφαλαίου	229
Z.2.	Ερμηνεία αντέφεσης ως αυτοτελούς έφεσης - αυτεπάγγελτος αναιρετικός έλεγχος των προϋποθέσεων άσκησής της	230

ΜΕΡΟΣ Β' ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

A. ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

[1] Έννοια	233
[2] Προέλευση	234

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[3] Συνταγματική θεμελίωση	234
[4] Θεμελίωση στο νόμο	235

B. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

[5] Θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις αστικής ευθύνης	238
--	-----

Γ. ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

[6] Δικαιοδοσία	250
[7] Αρμοδιότητα	251
[8] Η αγωγή αποζημίωσης και τα υπόλοιπα είδη αγωγών στη διοικητική δίκη	251
[9] Δικόγραφο αγωγής αποζημίωσης	252
[10] Αγωγή με επικουρική βάση	252
[11] Αγωγή υπό αίρεση	253
[12] Παρεμπίπτουσα αγωγή	253
[13] Συνέπειες της άσκησης της αγωγής	253
[14] Παρεμπίπτων έλεγχος επί αγωγής	254
[15] Χρόνος επέλευσης ζημίας	254
[16] Έκταση αναιρετικού ελέγχου	255

ΜΕΡΟΣ Γ' ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Αγωγή αναγνωριστική	259
2. Αγωγή καταψηφιστική	293
3. Ευθεία αγωγή από σύμβαση προμήθειας με επικουρική βάση αδικαιολόγητου πλουτισμού	331
4. Αγωγή από μισθολογική διαφορά υπαλλήλου ΝΠΔΔ	339
5. Έφεση κατά απόφασης επί αγωγής	350
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	365

Γ.3. Κριτήρια επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης

Γ.3.1. Ψυχική οδύνη

Ψυχική οδύνη - Έννοια οικογένειας θύματος

Η χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης που προβλέπεται ειδικότερα στο άρθρο 932 εδάφιο γ' του ΑΚ αποσκοπεί στην ηθική παρηγορία και την ψυχική ανακούφιση των μελών της οικογενείας του θανόντος, όσο αυτό είναι δυνατόν, από τον ψυχικό πόνο που δοκιμάζουν κατά τον χρόνο του θανάτου του (βλ. ΣτΕ 2100/2006 7μ., 1405/2013, 3218/2009). Με τη διάταξη του άρθρου 932 εδάφιο γ' του ΑΚ δεν ορίζεται ευθέως ο κύκλος των προσώπων που μπορούν να ζητήσουν χρηματική ικανοποίηση. Κατά την έννοια όμως της διατάξεως αυτής, στην οικογένεια του θύματος περιλαμβάνονται οι εγγύτεροι και στενώς συνδεόμενοι με τον θανατωθέντα συγγενείς που δοκιμάσθηκαν ψυχικά από την απώλειά του και προς ανακούφιση του πόνου των οποίων στοχεύει η εν λόγω διάταξη (βλ. ΣτΕ 1405/2013, 2986/2009). Για τον υπολογισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης, το δικαστήριο της ουσίας λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, τις συνθήκες υπό τις οποίες επήλθε ο θάνατος και το βαθμό της ψυχικής συγκινήσεως που ο θάνατος αυτός προκάλεσε στο συγκεκριμένο μέλος της οικογενείας του θανόντος, αναλόγως της πλικίας του, της προσωπικότητάς του, της κατασάσεως της υγείας του κ.λπ. (βλ. ΣτΕ 2100/2006 7μ., 1405/2013). Η επιδίκαση της κατά το άρθρο 932 εδάφιο γ' του ΑΚ χρηματικής ικανοποιήσεως στα μέλη της οικογενείας του θανόντος λόγω ψυχικής οδύνης τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση, που συνιστά πραγματικό ζήτημα, της υπάρξεως, κατ' εκτίμηση του δικαστηρίου της ουσίας, αισθημάτων αγάπης και στοργής μεταξύ του μέλους της οικογενείας και του θανόντος, όταν αυτός ήταν στη ζωή, αδιαφόρως αν συγκατοικούσαν ή διέμεναν χωριστά (βλ. ΣτΕ 2100/2006 7μ., 1405/2013), η διαπίστωση της ανυπαρξίας των οποίων μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό κάποιου από τα πρόσωπα αυτά από την επιδίκαση της εν λόγω χρηματικής ικανοποιήσεως (βλ. ΣτΕ 1405/2013) [ΣτΕ 3329/2014, 3839/2012 επταμ., 4988/2012].

Ιδιαίτερα επιβαρυντικές εργασιακές συνθήκες

Το άγνωστο περιβάλλον στο οποίο υποχρεώθηκε να παρέχει τις υπηρεσίες του 44χρονος ιατρός του ΕΚΑΒ, η έλλειψη ψυχικής υποστήριξης από οικείους του, μακριά από τους οποίους παρείχε την υπηρεσία του, η βαρύτητα των ενδεχόμενων περιστατικών, η αναγκαστική χρήση του ελικοπτέρου από το οποίο όλως προσφάτως είχε τραυματισθεί και οι επιπτώσεις μίας τριήμερης εφημερίας, τον εξήνταλησαν ψυχικά και του προκάλεσαν το οξύ έμφραγμα, που τον οδήγησε στον θάνατο. Ο πόνος, η μελαγχολία και η θλίψη που προκαλεί ο απροσδόκιτος θάνατος αυτού, υπό τις ανωτέρω συνθήκες, στη σύζυγο και το ανήλικο τέκνο του πλικίας 9 ετών, το οποίο, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, ήταν σε θέση να αντιληφθεί το θλιβερό γεγονός και την έλλειψη του πατέρα του, που είχε ως συνέπεια να συνταράξει τον συναισθηματικό του κόσμο για την υπόλοιπη ζωή του, προκάλεσαν σ' αυτούς ψυχική οδύνη και δικαιούνται χρηματική ικανοποίηση ύψους 88.000 ευρώ έκαστος [βλ. ΣτΕ 2818/2005]²⁰.

20. Χ. Χρυσανθάκης, ό.π., 2011, του ίδιου, ό.π. 2010.

 Συνθήκες θανάτου, πλικία θύματος, βαθμός υπαιτιότητας εναγομένων, συγγένεια εναγόντων με το θύμα, πλικία εναγόντων

Το Δικαστήριο, προκειμένου να υπολογίσει το ύψος της καταβλητέας αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης συγγενών θύματος, το σώμα του οποίου βρέθηκε απανθρακωμένο, συνεκτίμησε: α) τις συνθήκες θανάτου της θυγατέρας, αδελφής και εγγονής των εναγόντων, β) την πλικία του θύματος (5 ετών), γ) την αποκλειστική υπαιτιότητα των οργάνων των εναγομένων, δ) το βαθμό συγγένειας των εναγόντων με το θύμα, ε) την πλικία των εναγόντων κατά τον κρίσιμο χρόνο και στ) τη βαθύτατη θλίψη και τον πόνο που δοκίμασαν από το θάνατο της θυγατέρας, αδελφής και εγγονής τους αντίστοιχα, και επεδίκασε σε καθέναν από τους γονείς του θύματος το ποσό των 160.000 ευρώ, σε κάθε ένα από τα αδέλφια του το ποσό των 40.000 ευρώ και στον παππού και τη γιαγιά, επίσης από 40.000 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν από το θάνατο της εγγονής τους. Η οικονομική κατάσταση του Δήμου δεν συνεκτιμάται για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης των εναγόντων [ΔΠρΠύργου 94/2014].

Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης στα ανήλικα αδέλφια του αποβιώσαντος νεογνού, έστω και αν το πρώτο από τα παιδιά αυτά ήταν, κατά τον κρίσιμο χρόνο του θανάτου, σε νηπιακή πλικία, το, δε, δεύτερο ήταν βρέφος, δεδομένου ότι και τα δύο παιδιά (αδέλφια) θα αισθανθούν μελλοντικά, όταν ωριμάσουν, ψυχοσωματικά, ψυχικό πόνο, και ιδιαίτερα το δεύτερο, διότι, ως δίδυμος αδελφός, θα αισθανθεί επιπλέον και μεγάλο εσωτερικό κενό και θα αντιμετωπίσει, ενδεχομένως, ψυχικά προβλήματα από την απώλεια του αδελφού του. Έγινε δεκτό, δηλαδή, ότι, δυνάμει του άρθρου 932 ΑΚ, σε περίπτωση θανατώσεως προσώπου, το δικαστήριο μπορεί να αποκαταστήσει όχι μόνο την ενεστώσα, αλλά και τη μέλλουσσα ψυχική οδύνη, κατά συνέπεια, δε, και την ψυχική οδύνη, την οποία θα αισθανθεί το βρέφος ή το νήπιο, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, αργότερα, όταν, δηλαδή, θα φθάσει σε πλικία, κατά την οποία θα μπορεί να αισθάνεται την έλλειψη του συγγενικού του προσώπου που θανατώθηκε [ΣτΕ 1222, 1224/2002].

Γ.3.2. Λοιπά κριτήρια

 Σοβαρότητα και ανεπανόρθωτο βλάβης

Για τον υπολογισμό του ύψους της δικαιούμενης αποζημίωσης συνεκτιμάται η σοβαρότητα και το ανεπανόρθωτο της βλάβης που προκλήθηκε σε ασθενή, λόγω μερικής τύφλωσης [ΣτΕ 2739/2007 - ύψος αποζημίωσης 92.251,73 ευρώ] ή καταστροφής του αριστερού νεφρού [ΣτΕ 3081/2003 - ύψος αποζημίωσης: 40.000.000 δρχ.].

 Κοινωνική απομόνωση

Για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη ανήλικο παιδί, το οποίο προσεβλήθη λόγω μετάγγισης αίματος από τον ίο του AIDS, συνεκτιμήθηκε η εξουθενωτική απομόνωση του ίδιου και της οικογένειάς του από τον κοινωνικό περίγυρο, το γεγονός ότι το παιδί εκδιώχθηκε από το τοπικό σχολείο, στο οποίο επανήλθε μετά από παρέμβαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθώς και η μεγάλη ψυχική και σωματική ταλαιπωρία που υπέστη από την ασθένειά του πριν καταλήξει [ΣτΕ 2463/1998 επταμ., ύψος αποζημίωσης: 100.000.000 δρχ. στους γονείς].

 Μειωμένο ενδιαφέρον συγγενών, απώλεια εσόδων

Το μειωμένο ενδιαφέρον των συγγενών ενόσω το διανοητικώς καθυστερημένο παιδί νοσηλευόταν αποτελεί κριτήριο για τον καθορισμό της επιδικαστέας αποζημίωσης λόγω ψυχικής οδύνης από το θάνατό του λόγω αμέλειας οργάνων του νοσοκομείου. Στη μπτέρα επιδικάστηκε αποζημίωση ύψους 25.000.000 δρχ., ενώ στον πατέρα και την αδελφή 1.000.000 δρχ., δεδομένου ότι σε 18 μήνες η μπτέρα το είχε επισκεφθεί 6 φορές και είχε τηλεφωνήσει 13 φορές, ενώ ο πατέρας και η αδελφή δεν είχαν δείξει κανένα ενδιαφέρον [ΣτΕ 2320/2003]. Εξάλλου, δεν αποζημιώνεται αυτοτελώς η μπτέρα υποψήφιας μεταπτυχιακών σπουδών, η οποία έχασε την όρασή της κατά τη διάρκεια πειράματος, για την απώλεια εσόδων που προκλήθηκε από τη διακοπή λειτουργίας του καταστήματός της, ενόσω φρόντιζε την κόρη της, δεδομένου ότι η οικογένεια δικαιούται αποζημίωση λόγω ψυχικής οδύνης σε περίπτωση θανάτου προσώπου εξαιτίας αδικοπραξίας, ενώ σε περίπτωση τραυματισμού μόνο την αποζημίωση του παθόντος, εν προκειμένω το κονδύλιο αυτό συνεκτιμήθηκε στην επιδικασθείσα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης της παθούσας [ΣτΕ 2796/2006]²¹.

 Μακρά αναστάτωση της προσωπικής ζωής και πρεμίας, για μεγάλο χρονικό διάστημα κοινωνική απομόνωση, απομάκρυνση για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα από την πλήρη άσκηση του επαγγέλματος

Ιατρός του Νοσοκομείου, κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του, ευρισκόμενος εντός του θαλάμου πλημμελώς συντηρούμενου από τα όργανα του Νοσοκομείου ανελκυστήρα, ο οποίος κατέπεσε, υποβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση για την αποκατάσταση συντριπτικού κατάγματος, το οποίο υπέστη κατά την πτώση του. Επαρκής η αιτιολογία της κρίσης του διοικητικού εφετείου ως προ τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης. Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, η ταλαιπωρία και ο σωματικός πόνος που επέφερε στον ιατρό ο τραυματισμός του, αλλά και η μακρά αναστάτωση της προσωπικής του ζωής και πρεμίας, με τη διακοπή του συνήθους τρόπου ζωής του, η για μεγάλο χρονικό διάστημα κοινωνική του απομόνωση, η απομάκρυνσή του για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα από την πλήρη άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος, ως εκ της φύσεως της ειδικότητάς του (μαιευτήρας - γυναικολόγος) και η δυσκολία του να συμμετέχει όλο αυτό το διάστημα σε εγχειρήσεις, λόγω των κινητικών δυσχερειών, με περαιτέρω συνέπεια τον προσωρινό τουλάχιστον δυσμενή επιπρεσμό της επιστημονικής του ανέλιξης και επαγγελματικής του σταδιοδρομίας, του επέφεραν, περαιτέρω, ψυχική αναστάτωση, οφειλόμενη τόσο στο είδος και τις συνθήκες του ατυχήματος, όσο και στον προκληθέντα σ' αυτόν φόβο για το χρόνο και το βαθμό της κινητικής του αποκαταστάσεως [ΣτΕ 3844/2012].

 Η δημοσιονομική κατάσταση ως κριτήριο καθορισμού του ύψους της αποζημίωσης
Κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 932 εδάφιο γ' του ΑΚ, το ύψος της χρηματικής ικανοποιήσεως δεν συναρτάται, κατ' αρχήν, προ τη συγκεκριμένη κάθε φορά περιουσιακή και δημοσιονομική κατάσταση του Δημοσίου, ούτε, εξάλλου, το περιουσιακό και οικονομικό μέγεθός του επιδρά στον καθορισμό του ύψους αυτής [ΣτΕ 3329/2014].

21. Χ. Χρυσανθάκης, ό.π., 2011, του ίδιου, ό.π. 2010.

Βαθμός απαξίας ζημιογόνου συμπεριφοράς

Κριτήρια για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης αποτελούν και ο βαθμός της απαξίας της συμπεριφοράς των οργάνων του συγκεκριμένου ΝΠΔΔ, η οποία καταδεικνύει αδιαφορία και έλλειψη σεβασμού προς τον ασφαλισμένο, η ψυχική, σωματική και οικονομική ταλαιπωρία που η συμπεριφορά αυτή του προκάλεσε, το είδος, η σοβαρότητα, οι εν γένει συνθήκες και η διάρκεια της προσβολής της προσωπικότητας [ΔΕΦΑΘ 920/2010].

Περισσότερες ζημιογόνες διοικητικές πράξεις

Ως προς τη ζημία των παθόντων λόγω ηθικής βλάβης το Δικαστήριο μη νόμιμα περιορίστηκε μόνον στον έλεγχο της νομιμότητας των υπουργικών αποφάσεων, με τις οποίες καθορίσθηκαν τα επιστρεπτέα από αυτούς ποσά, ενώ όφειλε να εξετάσει και τις λοιπές πράξεις της Διοικήσεως που αφορούσαν τις ιδιοκτησίες τους, μεταξύ των οποίων και την άρνηση ανακλήσεως της απαλλοτριώσεως ή οποία ακυρώθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας [ΣτΕ 615/2012].

Επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης από το ΙΚΑ και κατάσχεση διαμερίσματος, παρά το γεγονός ότι δεν είχε ολοκληρωθεί η σχετική ενδικοφανής διαδικασία

Προκειμένου για το σχηματισμό της κρίσης του ότι επίλθε στη συγκεκριμένη περίπτωση ηθική βλάβη, καθώς και για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης του παθόντος, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το ΙΚΑ προέβη και σε άλλες ενέργειες, τις οποίες είχε επικαλεστεί ως παράνομες ο εν λόγω εργοδότης, όπως τη διαρκή όχλοσή του, θεωρώντας τον ως οφειλέτη, καθώς και την κάταρξη ποινικών δικών σε βάρος του και την άρνηση χορήγησης ασφαλιστικής του ενημερότητας, πράξεις τις οποίες έπρεπε να λάβει υπόψη του το Διοικητικό Εφετείο [ΣτΕ 4989/2012].

6. Αποζημίωση

A. Ευθύνη εις ολόκληρον

Ευθύνη εις ολόκληρον - Περιεχόμενο - Συνέπειες

Αν ευθύνονται πολλοί προς αποζημίωση από αδικοπραξία (συνδυαστική εφαρμογή άρθρων 926, 927, 481 και 482 ΑΚ), έναντι του δικαιούχου της αποζημίωσης ενέχονται όλοι εις ολόκληρον, ανεξαρτήτως του βαθμού πταίσματος εκάστου υποχρέου, αντιστοίχως, δε, ο δικαιούχος της αποζημίωσης δύναται να ζητήσει ολόκληρη την αποζημίωση από οποιονδήποτε των συνυπευθύνων εις ολόκληρον, ανεξαρτήτως του ποσοστού συμμετοχής (βαθμού πταίσματος) καθενός στην τέλεση της αδικοπραξίας. Ο συμβιβασμός που συνάπτει ο δανειστής με έναν από τους συνοφειλέτες ενεργεί, καταρχήν, υποκειμενικά, ισχύει, δηλαδή, μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων και δεν περιορίζει την ευθύνη του μη συμβαλλόμενου εις ολόκληρον συνοφειλέτη, εκτός αν συμφωνήθηκε με τέτοιο σκοπό ή συνομολογήθηκε ως άφεση χρέους από το δανειστή προς το μη συμβαλλόμενο συνοφειλέτη. Καταβολή, όμως, που έγινε στο πλαίσιο συμβιβασμού από το συμβαλλόμενο συνοφειλέτη, για τη μερική ή ολική εξόφληση της αυτής (από την ίδια αιτία) οφειλής, ενεργεί αντικειμενικά, ωφελεί, δηλαδή, και το συνοφειλέτη που δεν συμμετείχε στο συμβιβασμό, ακόμη και αν ο συμβιβασμός δεν

τον δεσμεύει. Στην περίπτωση αυτή ο μη συμβαλλόμενος συνοφειλέτης έχει υποχρέωση να καταβάλει μόνον το υπόλοιπο της παροχής [ΣτΕ 3343, 3196, 4740/2014, 3055, 3056, 3057, 3058/2014, 3314, 3315, 3316/2012, 3244/2011].

B. Πλήρης

Περιουσιακή ζημία και κατά την κρίση του δικαστηρίου αποζημίωση για την ηθική βλάβη

Το δικαστήριο, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 105 και 106 του ΕισΝΑΚ και ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση, δηλαδή χρηματική ικανοποίηση ανάλογη με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης, με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής και αφού εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά που θέτουν υπόψη του οι διάδικοι, όπως τον βαθμό πταίσματος του υποχρέου, το είδος της προσβολής, κ.τ.λ. [ΣτΕ 1123/2015, βλ. ΣτΕ 4133/2011 επταμ., 424, 1219, 3736/2012, 1810, 3362/2013, 2508, 3793/2014].

Πλήρης αποζημίωση στρατιώτη για την αποκατάσταση ζημίας που υπέστη στη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας κατά την οδήγηση στρατιωτικού αυτοκινήτου

Η χορήγηση σύνταξης ανικανότητας στον παθόντα εν υπηρεσίᾳ με ποσοστό αναπροίας ανώτερο του 50% αποβλέπει στην αντιμετώπιση των εν γένει αναγκών και δαπανών διαβίωσής του και όχι ειδικώς στην αντιμετώπιση της ανάγκης για τη συνεχή συμπαράσταση, επίβλεψη και περιποίηση από άλλο πρόσωπο. Η ειδική αυτή δαπάνη αντιμετωπίζεται από το νομοθέτη με τη χορήγηση στον παθόντα του ειδικού επιδόματος. Η χορήγηση της ανωτέρω σύνταξης δεν αποκλείει τη δυνατότητα στον παθόντα να ζητήσει με αγωγή του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ την αποκατάσταση της ζημίας του, από την ειδική δαπάνη, στην οποία υποβάλλεται (ή την οποία καλύπτουν οι γονείς του), ως εκ της κατάστασης της υγείας του, λόγω της ανάγκης του για συνεχή συμπαράσταση ετέρου προσώπου, συνεχή επίβλεψη και περιποίησή του από το πρόσωπο αυτό, με την αυτονόητη προϋπόθεση ότι από την επιδικαζόμενη, στην περίπτωση αυτή, αποζημίωση θα αφαιρεθεί το ειδικό επίδομα που καταβάλλεται στον παθόντα. Συμψηφισμός επιδόματος ανικανότητας με την αιτηθείσα αποζημίωση, την οποία ο ασθενής ζήτησε, για το αυτό χρονικό διάστημα, για τις υπηρεσίες της μπτέρας του [ΣτΕ 3732/2012].

Παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της αποζημιώσεως

Για τον προσδιορισμό του ύψους της αποζημιώσεως την οποία δικαιούται εταιρεία ή οποία υπέστη ζημία από την κήρυξη περιοχής, στην οποία βρισκόταν το ακίνητό της, ως «Ζώνη Α' απολύτου προστασίας αδόμητη» λήφθηκε υπόψη, ο (κατά τους τίτλους κτίσης αλλά και εν τοις πράγμασι) προορισμός του ενδίκου ακινήτου, η δυνατότητα εκμετάλλευσης και οι νόμιμοι περιορισμοί δόμησης κατά το χρόνο κτίσης του και κατά το χρόνο επιβολής των επίμαχων περιορισμών. Ειδικότερα, το Δικαστήριο συνεκτίμησε το γεγονός ότι και πριν την επιβολή των κρίσιμων περιορισμών υπήρχαν σοβαρότατοι περιορισμοί στη χρήση του ακινήτου (περιορισμένη δυνατότητα ανοικοδόμησης - βιομηχανικής αξιοποίησης υπό αυστηρές προϋποθέσεις, λόγω του χαρακτηρισμού ως αρχαιολογικού χώρου), ενώ μετά την επιβολή των κρίσιμων περιορισμών απαγορεύτηκε παντελώς η ανοικοδόμηση και οποιαδήποτε κα-

τασκευή επ' αυτού (έστω και υπό προϋποθέσεις) και παρέμεινε μόνο η δυνατότητα γεωργικής ή κτηνοτροφικής του εκμετάλλευσης καθώς και την προηγουμένως ροτώς εκφρασθείσα βούληση της ενάγουσας για ναυπηγική - βιομηχανική εκμετάλλευση του ακινήτου, κυρίως όμως, την μεταγενέστερη αδράνειά της και τέλος, την προσδιορισθείσα με απόφαση του Εφετείου, αξία του εμπραγμάτου δικαιώματος της κυριότητας ενός τμήματος του ενδικού ακινήτου, ενόψει της απαλλοτρίωσης. Τέλος, συνεκτιμήθηκε το γεγονός ότι η ενάγουσα, με τους επίμαχους περιορισμούς, δεν στερήθηκε την κυριότητα του εν λόγω ακινήτου και κάποια, έστω περιορισμένη χρήση αυτού, αγροτική - κτηνοτροφική [ΔΕΦΑΘ 1583/2014].

Αποζημίωση από παράνομη αποστρατεία αξιωματικού

Η κατά το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ αποζημίωση, ενόψει και των διατάξεων των άρθρων 297 και 298 του ΑΚ, περιλαμβάνει την αποκατάσταση της θετικής και της αποθετικής ζημίας του ζημιωθέντος. Συνεπώς, στην εν λόγω αποζημίωση περιλαμβάνεται τόσο η αποκατάσταση της ζημίας, την οποία υπέστη η υπάρχουσα πριν από την παράνομη πράξη ή παράλειψη των δημοσίων οργάνων περιουσία του ζημιωθέντος, όσο και η αποκατάσταση της ζημίας, την οποία αυτός υπέστη με τη στέρηση, εξαιτίας της παράνομης πράξης ή παράλειψης, παροχών, τις οποίες με πιθανότητα, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις, θα αποκόμιζε, εάν δεν είχε μεσολαβήσει η παράνομη αυτή πράξη ή παράλειψη [Βλ. ΣτΕ 293/2013, 1227/2010, 920/2009, 2512/2008, 3172/2005, 3171/2004, 2431/2004, 3630/2001, 3303/2001, 2171/2000]. Περαιτέρω, ο περιορισμός που εισάγει η διάταξη της παραγράφου 8 του άρθρου 16 του ΝΔ 398/1974 στην έκταση της ασφαλιστικής αποκατάστασης του διοικητικώς αποκαθιστάμενου, αλλά μη επανερχόμενου στην ενεργό υπηρεσία αξιωματικού, λειτουργεί αποκλειστικά στο πλαίσιο της έννομης σχέσης μεταξύ των ασφαλιστικών ταμείων και του αξιωματικού και δεν περιορίζει το δικαίωμα του τελευταίου να επιδιώξει, με την έγερση κατά του Δημοσίου αγωγής του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, την καταβολή σε αυτόν, ως αποζημίωσης, λόγω της παράνομης αποστρατείας του και της συνεπεία αυτής πρόωρης εξόδου του από την ενεργό υπηρεσία, των ποσών των παροχών που απώλεσε από τα ασφαλιστικά ταμεία και τις οποίες, εάν δεν μεσολαβούσε η παράνομη αποστρατεία, κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων, αυτός θα λάμβανε εξερχόμενος από την ενεργό υπηρεσία σε μεταγενέστερο χρόνο [Βλ. ΣτΕ 293/2013, 716/2010, 232/2009, 243/2008, 3329/2008, 1681/2004, 140/2005, ΔΠρΑΘ 2332/2014].

Υποχρέωση τρίτου για κάλυψη της ζημίας δεν αποκλείει την αποζημιωτική αξίωση

Ο ΑΚ ορίζει στο άρθρο 929 εδάφιο πρώτο ότι: «Σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου η αποζημίωση περιλαμβάνει εκτός από τα νοσήλια και τη ζημία που έχει ήδη επέλθει, οτιδήποτε ο παθών θα στερείται στο μέλλον ή θα ξοδεύει επιπλέον εξαιτίας της αύξησης των δαπανών του» και στο άρθρο 930 παρ. 3 ότι: «Η αξίωση αποζημίωσης δεν αποκλείεται από το λόγο ότι κάποιος άλλος έχει την υποχρέωση να αποζημιώσει ή να διατρέφει αυτόν που αδικήθηκε». Από τις διατάξεις αυτές σε συνδυασμό με εκείνες του άρθρου 105 του ΕισΝΑΚ, συνάγεται ότι, σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας συνεπεία πράξεων ή παραλείψεων οργάνων του Δημοσίου, η κατά του Δημοσίου αξίωση για αποκατάσταση της επελθούσης περιουσιακής ζημίας δεν αποκλείεται εκ του λόγου ότι τρίτος υποχρεούται εκ του νόμου να καλύψει τις σχετικές δαπάνες του ζημιωθέντος [Βλ. ΣτΕ

2528/2002]. Η παθούσα δεν υπέστη ζημία και άρα δεν θεμελιωνόταν αξίωση της προς αποζημίωση κατά το ποσό των νοσηλείων και της αμοιβής των θεραπόντων ιατρών, διότι το ποσό αυτό είχε καταβληθεί από το Δημόσιο απευθείας στους δικαιούχους, το δε Δημόσιο δεν ήταν τρίτο πρόσωπο κατά την έννοια του άρθρου 930 παρ. 3 του ΑΚ, αλλά αυτό τούτο το πρόσωπο του ζημιώσαντος και περαιτέρω, οποιοδήποτε ποσοστό συμμετοχής της παθούσας ως ασφαλισμένης στην ανωτέρω δαπάνη θα έπρεπε να καλυφθεί από το Δημόσιο ως αποζημίωση της [ΣτΕ 1018/2008].

Γ. Συμψηφισμός κέρδους και ζημίας

Κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 105 και 106 του ΕισΝΑΚ και 298 του ΑΚ (ΠΔ 456/1984, Α' 164), η αποζημίωση την οποία οφείλει το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, περιλαμβάνει τη διαφορά μεταξύ της περιουσιακής καταστάσεως του ζημιωθέντος μετά την επέλευση του ζημιογόνου γεγονότος και εκείνης στην οποία θα τελούσε ο ζημιωθείς αν δεν συνέβαινε αυτό το γεγονός. Οσάκις από το ζημιογόνο γεγονός προκύπτει και ωφέλεια, που τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς αυτό, πραγματική ζημία είναι ό,τι υπολείπεται μετά την αφαίρεση της ωφέλειας. Τέτοιος σύνδεσμος δεν υπάρχει όταν ζημία και ωφέλεια στηρίζονται σε διαφορετική η καθεμία αιτία [ΣτΕ 2803/2000 επταμ., κ.α.]. Σε περίπτωση, επομένως, ωφέλειας από το ζημιογόνο γεγονός επιβάλλεται, για τον προσδιορισμό της ζημίας, ο συνυπολογισμός του οφέλους που προέκυψε, εκτός αν τέτοιος συνυπολογισμός αντίκειται, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, στην καλή πίστη [πρβλ. ΣτΕ 449/2002, ΑΠ 537/2006]. Εξάλλου, ο συνυπολογισμός ζημίας και κέρδους χωρεί, κατ' αρχήν, κατόπιν υποβολής σχετικής ενστάσεως εκ μέρους του εναγομένου [πρβλ. ΣτΕ 1585/2009, 2792/2008, 2531/2007 επταμ.], πλην, λόγω του ότι ο συνυπολογισμός αυτός είναι μέθοδος προσδιορισμού της ακριβούς εκτάσεως της ζημίας, μπορεί να χωρήσει και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, εφ' όσον το ζήτημα του ύψους της ζημίας έχει καταστεί αντικείμενο της δίκης [ΣτΕ 866/2011 επταμ. ΘΠΔΔ ό.π., 840].

Παράνομη αποβολή από το Πυροσβεστικό Σώμα και η συνεπεία τούτου μη χορήγηση των σχετικών αποδοχών - Συμψηφισμός κέρδους και ζημίας

Στην ειδικότερη περίπτωση παράνομης αποβολής δόκιμου πυροσβέστη από το Τμήμα Δόκιμων Πυροσβεστών της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, ο τυχόν προσπορισμός ωφελείας εκ μέρους του παρανόμως απομακρυνθέντος δεν αίρει την έννοια της ζημίας, επί της οποίας θεμελιώνεται η ειδική αδικοπραξία του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, αλλά αποτελεί, κατόπιν εκτιμήσεως των αποδείξεων, λόγο μειώσεως ή εκμηδενισμού της αποζημιώσεως, ενώ απαιτεί την προβολή εκ μέρους του εναγόμενου Δημοσίου σχετικής ενστάσεως προς συμψηφισμό ζημίας και κέρδους [βλ. ΣτΕ 2792/2008, πρβλ. 2531/2007 επταμ., 1949/2007]. Τέτοια ωφέλεια, όμως, δεν υπάρχει, όταν η ζημία και η ωφέλεια στηρίζονται σε διαφορετική η καθεμία αιτία [βλ. ΣτΕ 866/2011 επταμ., 2803/2000 επταμ., ΣτΕ 1287/2013]. Η ωφέλεια που ο παρανόμως αποβληθείς απεκόμισε από την απασχόλησή του ως σερβιτόρος και ως υπάλληλος νοσοκομείου, κατά το διάστημα της παράνομης απομάκρυνσής του, εφόσον η ωφέλεια αυτή δεν προήλθε από την αιτία, δηλαδή τη ζημιογόνο αποβολή, αλλά από αυτόνομη προσωπική δραστηριότητα του δικαιούχου της αποζημιώσεως, η οποία αποτελεί αυτοτελή λόγο κτήσεως εισοδήματος, δεν δύναται και να συμψηφιστεί με τη ζημία που υπέστη το ίδιο πρόσωπο εξαιτίας της παρανόμου αποβολής του από το σώμα. Το κέρδος που αποκόμισε από τη

δική του αυτόνομη δραστηριότητα, η οποία συνίσταται στην ένταση των προσπαθειών του για να αντιμετωπίσει, με τις δικές του δυνάμεις, τη ζημία που προκλήθηκε, δεν συνυπολογίζεται στην τελευταία. Τούτο διότι η εν λόγω δραστηριότητα πιγάζει από την ελευθερία δράσεως του ζημιώθέντος και υπερβαίνει την κατ' άρθρο 300 του ΑΚ υποχρέωσή του για περιορισμό της εκτάσεως της ζημίας και, ως εκ τούτου, συνιστά αυτοτελή λόγο κτήσεως και διατηρήσεως του κέρδους από αυτόν, εκτός του δικαίου της αποζημιώσεως [ΣτΕ 3606/2012, βλ. και ΔΕΦΑΘ 2027/2014, 2735/2014].

Συμψηφισμός αποζημιώσεως - ωφέλειας

Η αποζημίωση την οποία δικαιούται ο απομακρυνθείς από τη θέση του Διοικητή Νοσοκομείου αποτελείται από τις ακαθάριστες αποδοχές που θα λάμβανε ως Διοικητής κατά το χρονικό διάστημα της παράνομης απομάκρυνσής του, μετά τον συμψηφισμό των αποδοχών που έλαβε ως διοικητικός υπάλληλος κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, διότι πραγματική ζημία είναι ό, τι υπολείπεται μετά την αφαίρεση της ωφέλειας. Επιπροσθέτως, η ωφέλεια αυτή τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς την παράνομη απομάκρυνση, ενώ τέτοιος σύνδεσμος δεν υπάρχει όταν ζημία και ωφέλεια στηρίζονται σε διαφορετική η καθεμία αιτία [ΣτΕ 2803/2000, ΣτΕ 1553/2006, ΔΕΦΑΘ 2181/2014]. Σε περίπτωση που η επιδικασθείσα αποζημίωση, ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό της ως τέτοιας, αποτελεί στην πραγματικότητα εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που επιδικάσθηκε σε μισθωτό, από το προσδιορισθέν ποσό πρέπει να αφαιρεθεί ο αναλογών φόρος εισοδήματος καθώς και οι αναλογούσες νόμιμες κρατήσεις, στις οποίες υπόκειται το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες [ΑΕΔ 33/1999, ΣτΕ 1792/2007, ΑΠ 1171/2007, ΔΕΦΑΘ 2520/2013].

Παράνομη απομάκρυνση από την υπηρεσία - Έννοια αποδοχών που δεν εισπράχθηκαν - Συμψηφισμός κέρδους και ζημίας

Εάν όργανο του Κράτους απομακρυνθεί από τη δημόσια υπηρεσία, συνεπεία παρανόμου πράξεως της Διοικήσεως, δικαιούται το όργανο αυτό να αξιώσει από το Ελληνικό Δημόσιο αποζημίωση προς αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη εκ του ότι κατά τη διάρκεια της παρανόμου απομακρύνσεώς του από τη δημόσια υπηρεσία δεν εισέπραξε τις αποδοχές τις οποίες θα εισέπραττε, εάν δεν είχε παρανόμως απομακρυνθεί από τη δημόσια υπηρεσία. Στις αποδοχές δε αυτές περιλαμβάνονται και τα πάσις φύσεως και οιασδήποτε μορφής επιδόματα, τα οποία καταβάλλονται στους εν ενεργείᾳ αξιωματικούς, έστω και αν τα επιδόματα αυτά συναρτώνται, είτε σύμφωνα με το νόμο είτε λόγω της φύσεως τους προς την ενεργό υπηρεσία, εφόσον, πάντως, τα επιδόματα αυτά καταβάλλονται παγίως και κατά τακτά χρονικά διαστήματα στους εν ενεργείᾳ αξιωματικούς. Ο τυχόν δε προσπορισμός ωφελείας εκ μέρους του αποστρατευθέντος, λόγω ανυπαρξίας, κατά τη διάρκεια της εκτός υπηρεσίας παραμονής του, των ειδικών συνθηκών, για την αντιμετώπιση των οποίων χορηγούνται τα επιδόματα αυτά, δεν αίρει την έννοια της ζημίας επί της οποίας θεμελιώνεται η ειδική αδικοπραξία του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ αλλά ενδεχομένως αποτελεί, κατά την εκτίμηση των αποδείξεων, λόγο μειώσεως ή εκμιδενισμού της αποζημιώσεως, κατόπιν προβολής εκ μέρους του εναγόμενου Δημοσίου σχετικής ενστάσεως προς συμψηφισμό ζημίας και κέρδους [ΣτΕ 920/2009].

ISBN: 978-960-562-777-7